

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสมรรถนะอันพึงประสงค์ของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 100 คน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ จำนวน 5 คน และ โต้ะครู หรือ บาบอ สถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Induction) ซึ่งเป็นการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ จัดลำดับ วิเคราะห์ และสรุป เป็นสมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าประกอบไปด้วย 3 สมรรถนะ ดังนี้

- 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ประกอบด้วย
 - 1.1 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา
 - 1.2 ทักษะการทำแผนปฏิบัติการและโครงการ
 - 1.3 ทักษะด้านการพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกระบบ
 - 1.4 ทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
 - 1.5 ทักษะด้านจิตวิทยาสำหรับครู
 - 1.6 ทักษะการประกันคุณภาพ
 - 1.7 ทักษะด้านการสื่อสาร และการใช้ภาษา
 - 1.8 ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - 1.9 ทักษะการใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 1.10 ทักษะการพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น การแต่งกาย และการวางตัว
 - 1.11 ทักษะการประสานงาน การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย
 - 1.12 ทักษะการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม
 - 1.13 ทักษะการมีคุณธรรม/จริยธรรม
 - 1.14 ทักษะการมีจิตอาสา/จิตสาธารณะ

1.15 ทักษะการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

1.16 ทักษะการปรับตัว

2) สมรรถนะด้านการจัดกระบวนการการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1 ทักษะการสอน

2.1.1 การบูรณาการเนื้อหาสาระความรู้ในรายวิชา และเชื่อมโยงอ้างอิงกับความรู้ เนื้อหาสาระในคัมภีร์อัลกุรอาน

2.2 ทักษะการออกแบบกิจกรรม

2.2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

2.3 ทักษะการจัดการความรู้

2.4 ทักษะการจัดการชั้นเรียน

2.5 ทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ

และ 3) สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ประกอบด้วย

3.1 ทักษะด้านวัฒนธรรม

3.1.1 ความเข้าใจ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

3.2 ทักษะด้านการมีมนุษยสัมพันธ์

3.2.1 การเชื่อมสัมพันธ์กับบ่าว เพื่อนครู ผู้เรียน และคนโดยรอบชุมชน

อภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะนั้น ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานที่จำเป็นของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ประกอบไปด้วยสมรรถนะ 3 ด้าน คือ 1. สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 2. สมรรถนะด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 3. สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ไม่ได้มีหน้าที่แค่งานจัดการเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียว แต่บทบาทหน้าที่ของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ประกอบไปด้วย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาต่อเนื่อง และ จัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น ครูอาสาฯ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถครบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว เพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะด้านการสอนแบบบูรณาการ และเชื่อมโยงอ้างอิงกับความรู้ เนื้อหาสาระในคัมภีร์อัลกุรอาน ในสมรรถนะด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ อาจเป็นเพราะว่า ในสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นสถานที่ที่จัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลามเป็นหลัก โดยจะยึดเนื้อหา สาระ และหลักคำสอนต่างๆของศาสนาอิสลามที่บรรจุอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ในคัมภีร์อัลกุรอาน มีเนื้อหา สาระความรู้มากมาย ที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับทางโลก ไม่ได้มีแค่เรื่องศาสนา อย่างเดียว เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การสร้างโลก การกำเนิดมนุษย์ วิชา ดาราศาสตร์ เช่น การโคจรของดวงดาว วิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้น หากครูอาสาฯ มีทักษะการสอนแบบบูรณาการ และเชื่อมโยงความรู้ สามารถบูรณาการ เนื้อหาวิชาที่สอน เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมยกตัวบทบัญญัติประกอบ จะทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในสถาบันศึกษาปอเนาะมีความรู้สึกรักสนใจอยากเรียน กศน.มากขึ้น เพราะเห็นว่า วิชาศาสนากับสามัญเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ได้แยกออกจากกัน

3. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ยังได้พบสภาพปัญหาต่างๆของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ โดยเฉพาะสภาพปัญหาด้านคุณลักษณะของครูฯ ที่พบว่า มี 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรการศึกษานอกระบบ และการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ (2) ขาดทักษะในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เทคนิคการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และคิดเป็น (3) พฤติกรรม บุคลิกภาพ และการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม (4) ครู 1 คนต้องสอนทุกวิชา ทุกระดับชั้น บวกกับภาระงานอื่นๆในสำนักงาน ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน จึงทำให้สอนถูกบ้าง ผิดบ้าง (5) ครูไม่ได้เรียนจบวุฒิครู ไม่มีคุณวุฒิในวิชาที่สอน และ ไม่ถนัดในวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ (6) ครูยังขาดการใฝ่รู้ ความทุ่มเท และความรับผิดชอบ ดังนั้น ผลการวิจัยที่พบ จึงมีความสอดคล้องกับ สภาพปัญหาของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

4. ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ยังมีความสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้พัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้ของครูไทย โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ดังนี้ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่

- 1). การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
- 2). การบริการที่ดี
- 3). การพัฒนาตนเอง
- 4). การทำงานเป็นทีม
- 5). จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะคือ

- 1). การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
- 2). การพัฒนาผู้เรียน
- 3). การบริหารจัดการชั้นเรียน
- 4). การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 5). ภาวะผู้นำครู และ
- 6). การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน (2550) ที่ศึกษาเรื่องสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งพบว่า สมรรถนะครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ประเทศไทย และต่างประเทศกำหนดสมรรถนะครูสอดคล้องกัน 14 ด้าน ได้แก่ (1) การสื่อสารและการใช้ภาษา

(2) การพัฒนาหลักสูตร (3) ความรู้ในวิชาที่สอนและวิชาที่เกี่ยวข้อง (4) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (6) การบริหารและการจัดการชั้นเรียน (7) การใช้นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ (8) การวัดและประเมินผล (9) การวิจัยในชั้นเรียน (10) จิตวิทยาสำหรับครู (11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ (13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม และ (14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

วิโรจน์ สารรัตน์ (2556) ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีศึกษาคณะต่อ การศึกษาศตวรรษที่ 21 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะ 8 ประการ คือ 1. สามารถปรับตัว 2. มีวิสัยทัศน์ ถึงความต้องการของนักเรียน 3. ทำงานแบบร่วมมือ 4. กล้าพูดกล้าคิด 5. เรียนรู้ตลอดชีวิต 6. เป็นนักสื่อสาร 7. เป็นต้นแบบทางพฤติกรรม 8. เป็นผู้นำ และได้กล่าวถึงบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1. เป็นผู้อำนวยการความสะอาด 2. เป็นผู้แนะแนวทาง ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง 3. เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือศึกษาค้นคว้าร่วม กล้าศึกษาในสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด และให้ความร่วมมือกับครูคนอื่น

Selvi (2010) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะของครูมืออาชีพในประเทศตุรกี ผลการศึกษาพบว่า การเป็นครูมืออาชีพนั้นต้องมีสมรรถนะครบทั้ง 9 ด้านต่อไปนี้ คือ (1) สมรรถนะประจำสายงาน (2) สมรรถนะการวิจัย (3) สมรรถนะการทำหลักสูตร (4) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) สมรรถนะทางสังคมและวัฒนธรรม (6) สมรรถนะทางอารมณ์ (7) สมรรถนะทางการสื่อสาร (8) สมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (9) สมรรถนะทางด้านสิ่งแวดล้อม Selvi ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสมรรถนะเหล่านี้คือ ความตระหนักในคุณค่าของอาชีพครู พฤติกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ เป้าหมาย และการฝึกปฏิบัติในโรงเรียน แต่ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด คือ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะอันพึงประสงค์ของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ มีสมรรถนะ 3 ด้าน ดังนั้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรวางนโยบาย วางแผนการพัฒนาศักยภาพครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง จัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพครูฯ ตามสมรรถนะต่างๆที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งใช้เป็นเกณฑ์ในการทดสอบ คัดเลือกผู้ที่มาสมัครงานในตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ และใช้เป็น

ตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษา
ปอเนาะ ต่อไป

1.2 จากสภาพปัญหาของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ที่พบว่ามี 7 ด้าน แสดงว่า การดำเนินงานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดังนั้น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรชี้แจงนโยบายเพื่อสร้างความเข้าใจกับโต๊ะครูหรือบ่าวเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะโดยตรง จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผอ.สำนักงานกศน.อำเภอ โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายอื่นๆ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน และพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะต่อไป ควรจัดฝึกอบรม พัฒนาศักยภาพครูอาสาปอเนาะอย่างเร่งด่วน เพื่อให้บุคลากรในสังกัดมีคุณภาพ และศักยภาพที่เหมาะสมในหน้าที่ต่อไป รวมถึงควรมีการนิเทศ และติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบปัญหา และนำปัญหา มาปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งสนับสนุน ช่วยเหลือครูอาสาปอเนาะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาสมรรถนะอันพึงประสงค์ของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำตำบล
- 2.2 ควรศึกษาสมรรถนะอันพึงประสงค์ของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 2.3 ควรศึกษาสมรรถนะอันพึงประสงค์ของครูผู้สอนคนพิการ
- 2.4 ควรศึกษาสมรรถนะอันพึงประสงค์ของผู้อำนวยความสะดวกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย